

Naročnina

Dnevna izdaja
za državo SHS
mesечно 25 Din
polletno 150 Din
celoletno 3.60 Din
za inozemstvo
mesечно 40 Din
nedeljska izdaja
celoletno v Jugosla-
viji 120 Din, za
inozemstvo 140 Din

SLOVENEK

S tedensko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Cene oglasov
1. stopnja: peti-vesta
maloglasni po 150
in 20, večji oglasni
nad 45 mm v širino
po 1 in 4 Din, v
uredniškem delu
vrstica po 10 Din
2. stopnja: peti-vesta
maloglasni po 150
in 20, večji oglasni
nad 45 mm v širino
po 1 in 4 Din, v
uredniškem delu
vrstica po 10 Din
3. stopnja: peti-vesta
maloglasni po 150
in 20, večji oglasni
nad 45 mm v širino
po 1 in 4 Din, v
uredniškem delu
vrstica po 10 Din

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6 III
Rokopisi se ne vračajo, neilankirana
pisma se ne sprejemajo - Uredništvo
telefon št. 2050, upravnštvo št. 2328

Političen list za slovenski narod

Uprava je v Kopitarjevi ulici št. 6 - Tekovni
račun: Ljubljana štev. 10.650 in 10.349
za inštalacijo, Sarajevski št. 7563, Zagreb
št. 39.011, Praga in Dunaj št. 24.797

Program nove vlade

Ni slučaj, da so baš gospodarski krogi — in to iz vse države — najodločnejše in najiskrenejše pozdravili kraljev nastop. In naravno. Zakaj njih ne bolj občutil vseh slabih posledic naših »parlamentarnih« razmer tako silno ko ravno gospodarski krogi. Za vsa mogoča vprašanja je imela skupščina zanimanje, le za gospodarska vprašanja ne. Čeprav je bil gospodarski svet v ustavi določen, vendar ni nikdar mogel zagledati belega dne. Zato pa je bila tudi ogromna večina vseh naših zakonov takšna, da so morali gospodarski krogi obupavati, ko so videli, kako se prezirajo najvažnejši gospodarski interesi. Vsaka trgovinska pogodba s tujo državo, je običajno zadela v meso to ali ono panogo našega gospodarstva, vsak zakon je skoraj redno prezrl važne interese te ali one panoge iz našega gospodarstva, finančna politika pa je bila skoraj dosledno zgrajena na tem, kakor da imajo gospodarski krogi samo to pravico, da plačujejo davke, a da nimajo besede v upravi države.

Pri tem pa se je državni denar razmetaval, da je bilo groza. Državne nabave in licitacije, sekvistri, uničevanje državnih gozdov, neverjetna zanikrnost v upravi, vse to je uničevalo nacionalno premoženje in onemogočalo razvoj našega gospodarstva. Gospodarski krogi, ki so vse to videli, so opetovano in opetovano opozarjali naše politične kroge na nevezdržnost takih razmer, toda vsi opomini so bili bob ob steno, ker je politiziranje bilo začetek in konec vse modrosti teh merodajnih političnih krogov. Roko v roki s tem brezplodnim politiziranjem pa je šlo do skrajnosti razvito partizanstvo. Interes partije in njenih agitatorjev, to je bil včasih sploh ves interes belgrajskih politikov in temu se je moralo ukloniti vse, zlasti pa gospodarstvo. Tako daleč se je že razpaslo vse to, da smo bili pred leti že v resni nevarnosti, da dobimo kar tri garniture uradništva. Ubogi narod pa naj bi vse to razmetavalje denarja plačeval!

Padal je naš izvoz, cvetela je korupcija, nazadovale je gospodarstvo, nered se je vedno bolj širil in že je bila nevarnost, da zastane promet, iz stare skupščine pa smo prejeli samo kilometrske izjave o problemih, ki so bili važni le za strankarje in agitatorje ter neokusne debate in pretepe. Ni čuda, če so naši gospodarski krogi stiskali pesti, ko so vse to videli in če so klicali, ker se jim ni pustilo, da bi delali, čeprav so mogli in hoteli.

V tem je prišel nenadoma kraljev nastop in gospodarski krogi so oživeli. Konec je prerekanja in politiziranja in pričena se delo. In ko so prečitali kraljev manifest in njegov nagovor na ministre, ko so čitali, da ima nova vlada biti vlada reda, zakonitosti, pravice in enakosti, so videli, da so njih nade upravičene.

To je potrdila tudi sestava vlade. Samo strankarji so se morali umakniti delavcem in gospodarski strokovnjaki so zasedli mesta, ki bi jih že davno morali. Finančni minister iz vrst strokovnjakov, kmetijski minister strokovnjak, in tako dalje in strokovnjak tudi naš minister dr. Anton Korošec. Ze enkrat, ko je bil železniški kaos na višku, je bila poverjena dr.-u Korošcu naloga, da uredi železniški promet in to nalogo je dovršil tako vzorno, da se še danes železničarji in gospodarski krogi z veseljem spominjajo onih časov, ko je bil železniški minister dr. Korošec.

Ze pa so tu tudi prve vesti o programu nove vlade in gospodarski krogi morejo ta program samo odobravati. Gospodarski svet se bliža svoji realizaciji in delo za dvig našega gospodarstva je prva naloga vlade. Ne govoriti, temveč delati, je geslo novega predsednika vlade in to je tisto geslo, ki so ga gospodarski krogi pričakovali že davno. Nobene nevarnosti pa ni, da to geslo ne bi bilo tudi uveljavljeno, ker izrekel je to geslo energičen mož in šef vlade, ki ima tako močno avtoriteto, kakor dosedaj skoraj še nobena vlada.

Konec je nesrečne dobe politiziranja, konec tistega usodnega negativizma, ko je opravičeval stranke svoj dnevni penzum, če je dal novinarjem dolgo, a dolgočasno izjavo in pričenja se doba dela, intenzivnega in smotnega dela po onem starem pregovoru: malo besed in mnogo dela.

Baš to pa pričakujejo gospodarski krogi od nove vlade in zato jo enodušno pozdravljajo vsi, pa naj žive v tej ali oni pokrajini in naj so preje tudi pripadali tej ali oni stranki. Država potrebuje dela — in tej potrebi odgovorja tudi program nove vlade.

Novi temelji se polagajo

Delovni program vlade - Redukcija ministrstev - Strokovnjaki dobe besedo - Redukcije uradništva
Nova imenovanja bodo izvršena v kratkem - Intenzivno zakonodajno delo vlade

Čeprav je večina ministrov še iz Belgrada odsotna, vendar pišejo že listi o delovnem programu nove vlade.

Tako poročajo zagrebški listi, da pripravlja dr. Milan Sršić več novih zakonskih načrtov, ki jih bo v kratkem predložil ministrskemu svetu in kralju v odobritev.

Vse kaže, da bodo s temi novimi zakoni urejena razna vprašanja, ki bi jih morala rešiti že prejšnja skupščina. Predvsem pa bodo urejeni vsi najvažnejši politični in upravni problemi.

Kakor poročajo listi, pripravlja vlada tudi zakon o gospodarskem svetu. Ta zakon bi bil sprejet v najkrajšem času, da bi bil ustvarjen forum, ki bi reševal vsa naša gospodarska in pridobitna vprašanja in prišel s tem delati za ozdravitev naše gospodarske in pa pridobitne krize.

Eno najbolj nujnih vprašanj je sanacija naših financ in čakajo samo na povratek ministra dr. Šverljuge iz Zagreba, da se prične takoj reševati vprašanje drž. proračuna.

V zvezi s tem govore nekateri tudi o novem zunanjem posojilu, ker so splošno znane odlične zveze dr. Šverljuge z angleškimi bančnimi krogi.

Na vsak način pa bo vlada posvetila največjo pažnjo gospodarskim vprašanjem.

Belgrad, 8. jan. (Tel. »Slov.«) Iz vladnih krogov se trdi, da se bo v najkrajšem času izvršila redukcija ministrstev, tako da jih bo ostalo skupno s predsedništvom vlade samo devet. Na ta način se bo zboljšal državni aparat tako, da bo lahkotno hitrejši, boljše in enostavnejše postopal. Verjetno je, tako se je trdilo, da se bo sestavila komisija za izdelavo zakonov, v katero bodo pozvani najboljši strokovnjaki za posamezna vprašanja, in sicer iz Belgrada, Zagreba in Ljubljane.

Zakon o državnem svetu

Belgrad, 8. jan. (Tel. »Slov.«) Danesnje »Službene Novine« prinašajo najprvo zakon o državnem svetu in upravnih sodiščih.

Državni svet je vrhovno upravno sodišče. Ima 30 članov. Člane državnega sveta postavlja kralj na predlog ministrskega sveta. Predsednik lahko po potrebi skliče splošno sejo državnega sveta. Seja lahko rešuje akte, ako je navzočih vsaj dve tretjini vseh članov. Odločbe te splošne seje so obvezne za oddelke.

Vsako upravno sodišče ima enega predsednika in potrebno število sodnikov, ki so postavljeni s kraljevim ukazom na predlog ministra pravde.

Zakon o glavni kontroli spremenjen

Nadalje objavljajo »Službene Novine« zakon o spremembi zakona o Glavni kontroli. Za pregled državnih računov in za nadzorovanje za izvrševanje državnega in oblastnih proračunov obstoja glavna kontrola kot vrhovno računsko sodišče. Glavna kontrola kot računsko oblast in računsko sodišče odklanja uporabo ali sredstva, kolikor so proti zakonu, pregleduje državne račune in potrjuje njihovo upravičenost in pregleduje zlorabe ali nepravilnosti, skrbi za zakonito odgovornost za zlorabe ali za oškodovanje.

Kralj imenuje predsednika in člane glavne kontrole z ukazom na predlog ministrskega sveta. Predsednik in polovica članov glavne kontrole morajo biti pravniki. Ostali člani pa, da so bili finančni ministri ali pa da imajo 10 let ukazne službe v finančni stroki.

Predsednik in člani glavne kontrole morajo biti prestavljeni s svojega mesta in službe.

Zakon o drž. sodiščih za zaščito države

»Službene Novine« nadalje priobčujejo zakon o državnih sodiščih za zaščito države. Pri kasacijskem sodišču v Belgradu se ustanovi državno sodišče za zaščito države. To sodišče je pristojno za celo državo, in sicer za hudodelstva iz poglavja 9. kazenskega zakona za kraljevino SHS, in sicer za dejanja po čl. 1, 9, 13, 14 zakona o zaščiti države. Temu sodišču bodo odgovorni državljani kraljevine SHS tudi tedaj, ako bi taka dejanja izvršili v inozemstvu. Pristojnost tega sodišča se bo razširila nadalje tudi na druga kazenska dejanja, če

V državni upravi se bodo izvršile velike redukcije uradništva. Ker je državnega uradništva zelo veliko, se misli, da se bo takoj začelo z reduciranjem, in sicer na vseh poljih državne uprave. Z redukcijami se bo seglo tudi v oblastne samouprave. Iz državne službe se bodo odpustili vsi nepotrebni in nesposobni uradniki. Trdi se, da se jim bo omogočilo, da dobijo radi redukcij kako drugo službo, oziroma da se jim zagotovi na kak način gospodarski obstoj. Nadalje naj bi dobili gotovo odplačilo, oziroma gotov rok, predno bi se odpustili iz državne službe. Na vsak način se trdi, da se mora državnim uradnikom zagotoviti materialni položaj, čeprav se odpustijo.

Predsednik ministrskega sveta in notranji minister Peter Živković je dal vsem velikim županom odredbo, da poskrbijo, da se novi zakon o občinah čimprej izvede. V Ljubljani, Belgradu in Zagrebu ostanejo začasno iste uprave. Velikim županom je naročeno, naj postavijo na čelo občin tiste župane, ki so se izkazali kot vredni, tudi še nadalje. Komisari naj se imenujejo mesto dosedanjih županov le tam, kjer je bila doslej občinska uprava diskvalificirana.

Notranji minister je nadalje poslal vsem velikim županom naredbo, kako naj uradništvo postopa v interesu službe in naroda, da bodo dobili država in državni uradi med ljudstvom čim več ugleda. Nasproti prebivalstvu naj v službi vladajo delavnost, zakonitost, taktno postopanje in prijateljstvo. V službi naj se ne uganja strankarstvo, naj se ne vpoštevajo kakšni osebni oziri. Vse naj se vrši samo po zakonu. Za vsako dejanje uradnikov dela minister odgovorne velike župane, ki imajo stalno nadzorstvo nad vsemi svojimi župani. Notranji minister bo sprejel vse predloge, ki gredo za tem, da se uradništvo, oziroma državna uprava zboljšata.

Uprava sodišče rešuje po oddelkih od treh sodnikov, od katerih eden predseduje. Razpored sodnikov v oddelkih izvrši predsednik sodišča, odnosno njegov namestnik. Oddelkom predseduje predsednik, oziroma sodniki, ki so vnaprej določeni po vrstnem redu. Člani državnega sveta in upravnih sodišč se morejo vpokojiti ali odstaviti s tega mesta ali prevesti v drugo službo ali postaviti na razpogo s kraljevim ukazom na predlog ministrskega sveta, oziroma pravosodnega ministra. Ukinjajo se čl. 48, 49, 50 in 51 prejšnjega zakona.

no prevedeni v drugo službo ali upokojeni s kraljevim ukazom na predlog predsednika ministrskega sveta.

Predsednik in člani polagajo ob nastopu svoje službe prisego zvestobe kralju in za zakonito izvrševanje službe.

Dalje se ukinjajo tile člani: 14, 17, 106. Spreminjajo se čl. 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 15.

Glede pomožnih uradnikov glavne kontrole je določeno, da se nastavlajo po splošnih predpisih zakona o državnih uradnikih in drugih državljanjskih določbah.

Posebno mora glavna kontrola paziti na to, da se ne prekoračijo proračunske postavke, kakor tudi na to, če se prenese kaka postavka iz enega proračunskega oddelka v drugega, dalje na to, kako se splošno gospodari z državnim denarjem. O tem se poroča kralju. Nadaljnji člani določajo, kako izvršujejo člani glavne kontrole službo in kako glasujejo.

so v zvezi z imenovanimi dejanji. Člane imenuje kralj z ukazom na predlog pravosodnega ministra. Naenkrat sodi sedem sodnikov. Pri tem oddelku je tudi državni pravdnik. Za to sodišče velja kazenski postopek, ki je veljaven za Hrvatsko in Slavonijo. Državni pravdnik more predlagati, da vodi postopanje kako drugo sodišče, ki bi bilo sicer za ta zločin pristojno.

Vsi ti zakoni stopijo v veljavo z dnem, ko se objavijo v »Službenih Novinah«, to je z 8. januarjem.

Zakon o sodnikih

Za sodnika se smatra tista oseba, ki je na podlagi predpisov tega zakona postavljena za sodnika okrajnega sodišča ali za sodnika ali predsednika okrajnega ali trgovskega sodišča ali za sodnika, podpredsednika ali predsednika apelacijskega ali kasacijskega sodišča. Sodnik je lahko vsak državljan kraljevine SHS, ki je kot redni slušatelj dokončal pravne študije, položil sodnijski ali advokatski izpit ter 26 let starosti ter je izpolnil splošne pogoje za sprejem v državno službo. Zenske ne morejo biti sodniki.

Za okrajnega sodnika se lahko postavi tisti, ki je prebil po izvršenem sodnem izpitu najmanj dve leti na sodišču.

Za podpredsednike okrajnih in trgovskih sodišč ter sodnike v apelacijskih sodiščih morajo imeti sodniki poleg splošnih še te-le pogoje:

Da so služili najmanj tri leta kot redni vseučiliški profesorji ali da so služili najmanj pet let kot sodniki okrajnih ali trgovskih ali okrajnih sodišč ali kot tajniki višjih sodišč ali kot državni pravdniki ali njihovi namestniki ali kot upravni kaznilnice ali končno, da so bili načelniki v pravosodnem ministrstvu ali da so izredni vseučiliški profesorji ali da so najmanj sedem let delali kot odvetniki.

Za podpredsednike in predsednike apelacijskih sodišč, za predsednike in podpredsednike kasacijskih sodišč se poleg splošnih pogojev še zahteva, da so služili najmanj pet let kot profesorji na univerzi ali kot sodniki apelacijskega sodišča ali kot predsedniki okrajnega ali trgovskega sodišča ali kot višji državni pravdniki ali njihovi namestniki ali pa so služili najmanj deset let kot sodniki okrajnih ali trgovskih ali okrajnih sodišč ali kot tajniki višjih sodišč ali državni pravdniki ali njihovi namestniki ali kot upravni kaznilnice ali nadzorniki ali načelniki pravosodnega ministrstva ali da so bili najmanj 20 let odvetniki.

Zakon nadalje natančno predpisuje, kakšno je postopanje, če se kdo predlaga za sodnika.

Dalje se predpisuje sodni izpit in prisega. Prisega se glasi:

»Jaz I. I. prisegam vsemogočnemu Bogu, da bom vladajočemu kralju veran, da bom svojo dolžnost natančno in zvesto izvrševal in da bom pri izvrševanju pravice gledal samo na zakon. Tako mi Bog pomagaj.«

Tudi sedaj veljajo splošne določbe o sodniškem položaju. Sodnik je neodvisen, gledati mora samo na zakon. Radi svojega postopanja se ne more tožiti od strani zasebnikov, če tega ne odobri pravosodni minister. Sodnik ne sme imeti drugega poklica, oziroma zasebne zaposlitve, če bi to ne bilo v skladu s sodniškim položajem. Vpokojuje ali premeščajo ali odpustijo iz službe se na predlog pravosodnega ministra. V službi imajo pravico biti do 65. leta, sicer se vpokoje. Predsednik in podpredsednik apelacijskega in kasacijskega sodišča pa do 75. leta. Po 15. letih službe imajo 60 odstotkov pokojnine.

Zakon predpisuje odgovornost sodnikov. Dalje, kako se sodniki tečijo, disciplinsko postopanje, disciplinske kazni. Disciplinska sodišča obstojajo pri kasacijskih sodiščih. Imenujejo se na koncu decembra za bodoče leto. Disciplinsko sodišče razreja v tajni seji. Proti njegovi razsodbi je dopuščena pritožba na kasacijsko sodišče.

Pravosodni minister lahko posamezne točke spremeni. Zakon vsebuje nadalje določbe glede nadzorstva. Vrhovno nadzorstvo nad delovanjem okrajnih, okrajnih in trgovskih sodišč izvršuje pravosodni minister s pomočjo nadzornika.

Plače sodnikov, in sicer okrajnih, okrajnih in trgovskih sodišč, znašajo kot za uradnike po zakonu o uradnikih v 6. skupini I. kategorije. V 5. skupino napredujejo po štirih letih. V 4. skupino po petih letih in v 3. skupino po štirih letih. Položajna plača sodnikov, podpredsednikov in predsednikov sodišč v 2. skupini znaša 45.000 Din, v 3. skupini 39.000 Din in v 4. skupini 18.000 Din. Sodniški pripravniki imajo plačo 9. I. po zakonu o uradnikih.

Dalje zakon natančno določa čine posameznih sodnikov ter imena končne prehodne določbe. Zakon obsega 62 členov.

Proslava rojstnega dne N. V. kraljice

Belgrad, 8. jan. (Tel. >Slov.<) Na rojstni dan N. V. kraljice Marije v sredo 9. t. m. se bodo vršile svečane službe božje v vseh cerkvah v Belgradu in državi. V saborni cerkvi v Belgradu bo služba božja ob 11. dop., drugod pa po objavljenemu sporedu. Svečanosti v saborni cerkvi bo prisostvovala kraljevska vlada, diplomatski zbor, vsi višji uradniki in oficirski zbor. V maršalatu dvora bo cel dan odprta knjiga za vpis čestitk. Sprejema ne bo.

Dr. Maček začel dvomiti

Zagreb, 8. jan. (Tel. >Slov.<) Današnji »Hrvat« priobčuje tole dr. Mačkovo izjavo:

Dr. Maček je na vprašanje, ali so dr. Mate Drinković, dr. Oton Franjež in dr. Stanko Šverljuga vstopili v sedanjo vladu s privolitvijo predsednika HSS in KDK dr. Mačka, podal izjavo, v kateri je med drugim dejal:

»To ne drži. Resnica je, da me je eden od omenjenih gospodov vprašal v tej stvari za svet v soboto, dne 5. januarja popoldne. Jaz sem ga opozoril na komunike, ki sem ga istega dne po avdijenci izdal, po katerem sem kralju svetoval, da bi imenoval vladu, ki bi bila nepolitična in ki bi po svoji sestavi nudila jamstvo, da se bo začelo s preureditvijo države v smislu sklepov KDK od 1. avgusta 1928. Dotičnemu gospodu sem povedal, da ne samo da odobravam njegov vstop v vladu, nego da mi je milo, če bi stopil v tako vladu.

Dr. Krulj o reviziji ustave

Nedavno je podal dr. Uroš Krulj, sedanji minister za narodno zdravje, ob priliki neke ankete o odnosih med Srbi in Hrvati, to izjavo:

»Današnja razcepljenost med Srbi in Hrvati se more ublažiti samo z revizijo ustave, ki bi postavila državno ureditev na drugo podlago. Ta ureditev po revidirani ustavi bi mogla voditi račune o raznih danes obstoječih mentalitetah posameznih naših plemen in narodov v raznih krajih, o njihovi kulturni stopnji in duševnem razvoju, o njih geografski in gospodarski pripadnosti, z eno besedo, o njihovem današnjem stanju. Kar so veliki storili in povzročili v našem narodu v divergentni smeri, ni mogoče nakrat popraviti s silo. Potrebna so desetletja kulturnega, prosvetnega in nacionalno-političnega dela, da se to popravi v konvergentni smeri.«

Kako tolmačiti čl. 3. o zaščiti javne varnosti

»Obzor« objavlja pod gornjim naslovom to vest iz Beograda:

Ker se v čl. 3. zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi nahaja stavek, da se prepovedujejo in razpuščajo vse politične stranke, ki imajo versko ali plemensko obsežnost, se je Vaš dopisnik obrnil na poučenem mestu o pomenu in dalekosežnosti te odredbe. V tem oziru je izvedel, da bo te dni sprejeto zakonsko pojasnilo, kako se ima ta stavek razumeti in da se ne bi krivo tolmačil, kakor da bi se hotelo s tem zakonom uničiti stranke, ki imajo plemenske naslove. Ker ni namen zakona, da bi prepovedoval narodna imena Srb, Hrvat in Slovenec, bo ta stavek bliže raztolmačen in se bo naglasilo, da se nanaša samo na stranke, ki imajo tendenco in ki delajo na to, da cepijo in razdružujejo narod.

Zanimivo je pri tej priliki omeniti, da v poučenih krogih trde, da se ta stavek lahko nanaša na JMO, ki bi morala opustiti svoj verski okvir, ali pa pride pod ta zakon.

Ravno tako pa se s tem zakonom prepovedujejo vse plemenske organizacije, kakor so Srnao, Hanao in podobne.

Dr. Spaho in dr. Šurmin pridele v vladu

Zagrebiški listi poročajo, da bo vlada izpopolnjena po pravoslavni praznikih. Smatra se, da bosta pozvana v vladu še dr. Spaho in dr. Šurmin. Dr. Spaho bi prevzel min. trgovine, ki je sedaj nezasedeno.

Dr. Kumanudi bi tudi vstopil

Vsled novega zakona o občinah so novinarji vprašali belgrajskega župana dr. Kumanudija, če je že kaj storjeno glede imenovanja novega komisarja. Dr. Kumanudi je odgovoril, da še ni prejel nobenega obvestila, upa pa, da ostane v glavnem sedanja uprava. Ko so ga novinarji vprašali, kaj je resnice na vesti, da bi moral priti tudi on v Živkovičovo vladu, je odgovoril: »Mene niso pozvali, kdo ve, če ne bi morda vstopil, da so me pozvali.« (No, dosti pač ne bo ljudi, ki bi o tem dvomili.)

Zaplemba zagrebških listov

Zagreb, 8. jan. (Tel. >Slov.<) Ker še ni znan novi zakon oziroma njegova razlaga, so bili danes nekateri listi zaplenjeni, tako »Večerni«, »Hrvat« in »Riječ«. Kljub temu zelo ugodno pišejo o sedanjem položaju.

Dunajska vremenska napoved. Jasno, v nižinah megla, mrzlo.

Vprašanje suverenosti Vatikana

Juridična stran spora med Vatikanom in Italijo

Rim, 8. jan. (Tel. >Slov.<) O stanju pogajanj med italijansko vladu in Vatikanom za poravnavo spora iz l. 1870. doznava vaš dopisnik: Spomenica, za katero sta bila določena kot Mussolinijev zaupnik v kratkem umrli baron Montebello, kot papežev zaupnik pa brat nuncija Pacellija, je bila dokončana 6. decembra in predložena papežu in Mussoliniju. Spomenica razpravlja o juristični podlagi spora. Kakor znano, gre za to, da po kapitulaciji dne 20. septembra 1870 italijanske čete v smislu okrožnice takratnega italijanskega zunanjega ministra velesilam zaenkrat niso zasedle ozemlja onostran Angelskega gradu do vatikanskih zidov, ki bi imelo ostati kot suverena papeževa last. Ponoči pa so v tem delu mesta nastali nemiri, katerih papež Pij IX. ni dal udušiti po švicarski gardi. Na njegovo povabilo pa so prišli člani poveljstva kraljevih čet, da napravijo red. Vključitev tega ozemlja s cerkvijo sv. Petra in vatikanskimi palačami k italijanskemu ozemlju se je izvršila šele s plebiscitom, ki pa radi tega, ker se je razširil tudi na papežovo ozemlje in presenetljivo v zadnjem trenutku juridično ni bil neoporečen, marveč mu je Vatikan tudi vedno oporekal. To je torej ono, kar

je treba najprej popraviti, preden se sploh more govoriti o kakem sporazumu. Ta položaj pa daje tudi italijanski vladi možnost, pustiti Vatikanu ono ozemlje kot suvereno, ne da bi se mu moralo šele zopet dati in izločiti iz italijanskega ozemlja. Cim pride molče do sporazuma v tem juridičnem vprašanju, po katerem bi se plebiscit ne bil smel vršiti, bi italijanska država potrebovala samo vprašati Vatikan, ali Vatikan se potrebuje svoječasno zaproseno podporo za vzdrževanje reda na njegovem ozemlju, da s tem na eni strani prizna suverenost papeža na tem ozemlju in da na drugi strani more nadaljevati sedanje stanje, ker bi Vatikan težko imel kaj proti temu, da bi se policijska oblast še dalje vršila po italijanski državi. Seveda je vprašanje, ali more papežu zadostovati taka molče izvršena izjava. Zdi se, da mu to ne more zadostovati. V kardinalskem kolegiju je baje podlaga za sporazumevanje dobila ravno toliko glasov za, kakor proti. V splošnem se potrjuje, da je prišlo do načelne razjasnitve, dočim zahteva praktično uresničenje na obeh straneh nadaljnega potrpljenja in dobre volje.

Mnenja in komentarji tujine

Izjave čeških, nemških in angleških listov

Edin izhod iz zagate

Praga, 8. jan. (Tel. >Slov.<) Razpust narodne skupščine in ukinitve ustave označuje večina čeških listov kot edino možni izhod iz zagate jugoslovanske notranje politike. »Narodni Politika« imenuje te dogodke tudi kot svarilo vsem ostalim parlamentom. Ostali listi izrekajo v splošnem zaupanje v kraljevo proklamacijo, da bo neparlamentarni režim ostal samo prehodno v svrhu rešitve notranjepolitičnega položaja.

Za zmago prave demokracije

Berlin, 8. jan. (Tel. >Slov.<) »Vossische Zeitung« presoja položaj tako: Kar je oznanil kralj Aleksander, ni nobena nova državna forma, temveč poskus, najti iz nerazrešljivega položaja pot z izjemnimi odredbami, s čimer naj se omogoči, preprečiti zlorabe parlamentarizma in napraviti demokracijo zopet sposobno za delo.

»D. Allg. Ztg.« dvomi, ali bo položaj v pitnem pol letu do letošnjega Vidovega dne dozoril tako, da se bo mogla takrat razglasiti končno veljavna ustava. Odločilno je, ali bo stvarna sposobnost, ki je v jugoslovanski vojski, pronikla tudi na deželo, tako da bo iz osebne in strankarske politike lahko zrastle stvarna politika.

Komentarji dunajskega tiska

Dunaj, 8. jan. (Tel. >Slov.<) »Neues Wiener Tagblatt« izjavlja, da nove odredbe v Jugoslaviji zasledujejo dva cilja: končati puste politične strankarske boje in na novo organizirati vso državo z novo ustavo, kar Hrvatoma daje upanje, da se dosežena centralistična organizacija ne bo na novo oživila. Druga naloga je najbolj težavna, ker si tu nasprotu-

Hrvatje odobravajo novo situacijo

Zveza hrvatskih trgovcev pozdravlja kraljev nastop

Zveza trgovcev Hrvatske in Slavonije je poslala kralju to brzojavko:

»Zveza trgovcev Hrvatske in Slavonije podgrinja Vašemu Veličanstvu iskrene želje, da Najvišji blagoslovi nadvse važne ukrepe V. Veličanstva, da zavladajo v naši domovini ljubezen, mir in red in da v tem miru in redu, a pod okriljem V. Veličanstva zacvete naše narodno gospodarstvo, ta temelj vsega državnega blagostanja. — Za Zvezo trgovcev Hrvatske in Slavonije: Ernest Grünwald, predsednik, Milan Milič in Matija Kenfelje, podpredsednika.

Mnenja listov

»Novosti«:

List slika politično situacijo pred sedanjim preokretom in ugotavlja, da so bila nasprotja vsled trdovratnosti na obeh straneh vprav nemoremostljiva, zato je bila sedanja rešitev edini izhod, če se je hotelo rešiti državo. List ugotavlja, da so sedaj odstranjene vse institucije vidovdanske ustave in upa, da bodo nove boljše, ki bodo tudi omogočale mirno sožitje bratskih narodov.

»Hrvat«:

Tudi to glasilo hrvatskih federalistov izraža svoje odkrito veselje, da je odstranjena vidovdanska ustava, ki je bila največji kamen spodlitke in katere polom je napovedoval že Stjepan Protić. Upa, da je sedanji režim le prehodnega značaja in začetek boljših časov.

»Hvala Bogu«, kliče »Jut. list«:

N. Vel. kralj je storil odločen korak. Predvsem je važen ta korak, ker je razveljavil ustavo, ki je bila po svojem besedilu sicer

jeta dve čisto diametralni prepričanju: Srbi smatrajo nove pokrajine za prisvojene v vojni, Hrvati pa se sklicujejo na verzajsko mirovno pogodbo, da so se nove pokrajine razen Macedonije prostovoljno združile s Srbijo. — »Arbeitserhaltung« pravi, da dokazuje veselje v Zagrebu, da se hrvatska avtonomija ne more izvojevati na belgrajskih parlamentarnih tleh. Dejstvo, da je bila vlada sprejeta brez najmanjšega odpora, dokazuje, da boji meščanskih strank za centralizem in federalizem niso mnogo zanimali širokih ljudskih mas, in dokazuje dalje, da so oni sloji, ki so se udeleževali političnih bojev, politično trudni in nevoljni.

Simpatični komentarji angl. listov

London, 8. jan. (Tel. >Slov.<) Angleški tujeranski listi priznavajo visoke moralne lastnosti kralja, ki je gotovo posegel po tem sredstvu kot po zadnji alternativni. Listi so zadovoljni a tem, da je ostal v ministrstvu dr. Markinković kot zunanji minister, kar dokazuje, da se zunanja politika ne bo spremenila. Če bo poskus uspel, bo to stabiliziralo politične razmere. Močna, zedinjena Jugoslavija je v interesu Evrope in mira. Upati je, da bo diktatura ostala le začasno in da jo bo čimprej zamenjal parlamentarni sistem. »Times« izjavlja, da nihče ne more kralju očitati, da ni čakal, da bi se dal zavesti pod kontrolo vojaške kamarije. »Daily Telegraph« hoče počakati, ali bo novi režim prinasel Hrvatoma zahtevano enako postopanje in krajevno avtonomijo. Hrvati imajo tudi zaupanje v novi režim, ki bo postal z njimi pravično in ki je vzel v kabinet tudi njihove praktične voditelje. »Manchester Guardian« pričakuje za prvi trenutek koristi pametne uprave, urejenih financ in zunanjega posojila. Lažje pa je, odstraniti liberalne institucije, kakor ustvariti nove, če so potrebne.

dobra, a dejansko le krinka za hegemonistično politiko. Vrh tega pa je tudi bila le bolj na papirju. Čeprav ni nihče v državi proti pravemu parlamentarizmu, vendar mora biti vsakdo vesel, da je konec parlamentarizma, kakršen je bil v belgrajski skupščini. Dejansko je bil le diktatura slabih ljudi (»J. L.« uporablja najtežje izraze in zlasti napada Cvetkoviča in Vukičevića). Sedaj moremo reči: Hvala Bogu, da je ustave konec! Sedaj je mogoče delati na ureditvi države. Treba izdelati novo ustavo in sedaj nam je dana tako ugodna prilika, kakor še nikoli, da svoje zahteve uresničimo. Nadejamo se, da bo hrvatski narod sedaj svoj cilj dosegel in da bo država urejena tako, da se bodo mogli Slovenci, Srbi in Hrvati svobodno razvijati. Zato imamo zaupanje v odločni korak Nj. Vel. kralja.

Subotica navdušena

V vsej Subotici je prebivalstvo z velikim veseljem sprejelo kraljevo proklamacijo na narod in glasno vzklikalo kralju. Kakor povsod drugod, tako se je videlo tudi tu, da je bilo med narodom za skupščino le malo zanimanja.

Z obhodi proslavljajo radičevci kraljev nastop

Zagreb, 8. jan. (Tel. >Slov.<) Iz vseh hrvatskih krajev se je zvedelo, da je bil kraljevi sklep pristrčno pozdravljen. Tako je v Cvetkovičih radičevska organizacija priredila svečan obhod z zastavami iz vzklikala kralju in vladarski hiši.

Likvidacija skupščinskega dela

Belgrad, 8. jan. (Tel. >Slov.<) Skupščinska policija je že vse potrebno odredila, da se likvidira poslovanje v skupščini. Pred poslopjem sta še vedno dva stražnika.

Pozdravne brzojavke ljubljanske zbornice za TOI

Nj. Vel. kralju Aleksandru I.

Zbornica za TOI za Slovenijo prosi Vaše Veličanstvo, da blagoizvoli v dnehi historične odločitve sprejeti izraze neomane zvestobe in udanosti. V imenu gospodarskih krogov želi Zbornica iskreno, da se izpolnijo plemeniti nameni in cilji, objavljeni v manifestu Vašega Veličanstva ter da postanejo veliki ukrepi Vašega Veličanstva temelj srečne bodočnosti našega naroda in povzdige našega gospodarstva.

Bog živi Vaše Veličanstvo!

Bog živi naš kraljevski dom!

Predsednik: Ivan Jelačin.

Gospodu dr. Antonu Korošcu, prometnemu ministru Beograd.

Zbornica za TOI prosi Vaše blagorodje, da blagovoli sprejeti k imenovanju za prometnega ministra naše iskrene častitke ter zagotovilo naše vdanosti. Vašemu plemenitemu delu in Vašim plemenitim stremljenjem za prosopeh naše domovine ter povzdigo gospodarstva želimo najboljši uspehe.

Brzojavni pozdrav je bil poslan tudi predsedniku vlade div. gen. Živkoviču.

Nadalje je Zbornica brzojavno pozdravila ministre: dr. Šverljugo, dr. Drinkoviča ter pomočnika zun. ministra gen. Kalafatoviča (kot bivšega komandanta Dravske diviz. oblasti).

Uzorinac - komisar zagrebske oblasti

Zagreb, 8. jan. (Tel. >Slov.<) Za komisarja zagrebske oblasti je imenovan Mladen Uzorinac, bankski svetnik. Davi ob 9 je prišel g. Uzorinac v zagrebski oblastni odbor z dekretom, da prevzame upravo v svoje roke. Uzorinac je imenovan za komisarja in prevzame predsedniške funkcije in socialni osek. Drugi odseki se spopolnijo pozneje. Predaja oblastnih poslov se je izvršila brez vsake ovire. Edino straža je radi nesporazumljenja zabranila vstop v poslopje Josipu Predavcu in dr. Kraljaču. Na Uzorinčovo intervencijo je policija pustila omenjena gospoda v poslopje in predaja se je izvršila v redu.

Dalmacija zadovoljna

Vesti, ki prihajajo iz Dalmacije, poročajo, da je vsa Dalmacija pozdravila nastop N. Vel. kralja. Ko so prišle prve vesti o novi situaciji in so bile te potrjene, je povsodi zavladalo največje veselje. Po mestih so bile prirejene spontane manifestacije za novo vladu in po nekod so prirejali take manifestacije tudi prištaši KDK.

Belgrajske vesti

Belgrad, 8. jan.

Jutri prispe v Belgrad dr. Spaho.

Ustanovilo se je ravnanstvo za zrakoplovstvo, kakršno je predpisano po mednarodnih konvencijah. Da se zrakoplovstvo pri nas praktično uredi, je določena posebna delegacija, ki odide 10. t. m. v London, Pariz in Berlin, da tam prouči praktične zrakoplovne naprave. Ta delegacija obstoji iz treh članov: zastopnik direkcije v Zagrebu in Belgradu ter zastopnik ministrstva.

Cuje se, da bo doseđanji belgrajski župan dr. Kumanudi ostal na svojem mestu kot vladni komisar. Med njegovimi pomočniki se imenuje tudi Kosta Janković, načelnik administrativnega oddelka v notranjem ministrstvu.

»Samouprava«, glasilo radikalne stranke, bo prenehala izhajati, kakor se sliši.

Ministrski predsednik g. Pera Živković je bil danes dopoldne v notranjem ministrstvu. Opoldne je bil v avdijenci.

Po Belgradu krožijo vesti, da bodo prenehali izhajati vsi strogo strankarski listi v Belgradu.

Male verjetne obdolžitve proti posl. Tuki

Praga, 8. jan. (Tel. >Slov.<) »Lidove Novini« pišejo, da dolži župan v Lučencu in bivši voditelj Slov. ljudske stranke Karl Belanski kot glavna priča poslanca Tuko, ki je obdolžen veleizdaje, da je osnoval organizacijo 75 večino bivših pripadnikov armade in aktivnih častnikov slovaške in nemške narodnosti s ciljem, da na Slovaškem pred vsem zasedejo garnizijska mesta in si podvržejo vojaštvo. Tukove vojaške sile bi se imele zbrati ob moravsko-slovaški meji, katero bi imele držati tako dolgo, da bi prišla pomoč iz inozemstva. Drug njegov načrt se je nanašal na uvoz orožja na Slovaško ter na razdelitev in skirvanje orožja. Tuka je rekel Belanskemu, da se morajo vse priprave izvršiti v inozemstvu, da ne bi material prišel v roke češkoslovaški policiji. Tuka je sporočil Belanskemu tudi dunajski naslov Stefana Radiča. Tukova organizacija se je sestajala v Tukovem stanovanju v Bratislavi. Tuka je stvar organiziral z inozemskimi denarnimi sredstvi. Deloval je proti Hlinki, da bi se polastil vodstva Slovaške ljudske stranke. Poslanca Tuko dolžijo tudi, da je za izvedbo svojih iredentičnih načrtov dobival denar iz Madjarske, ki so ga spravljali njegovi zaupniki.

Zlata valuta na Češkem. »Prager Tagblatt« poroča, da bo češkoslovaška narodna skupščina v kratkem sklenila, da se definitivno uvede zlata valuta na podlagi sedanjega kurza.